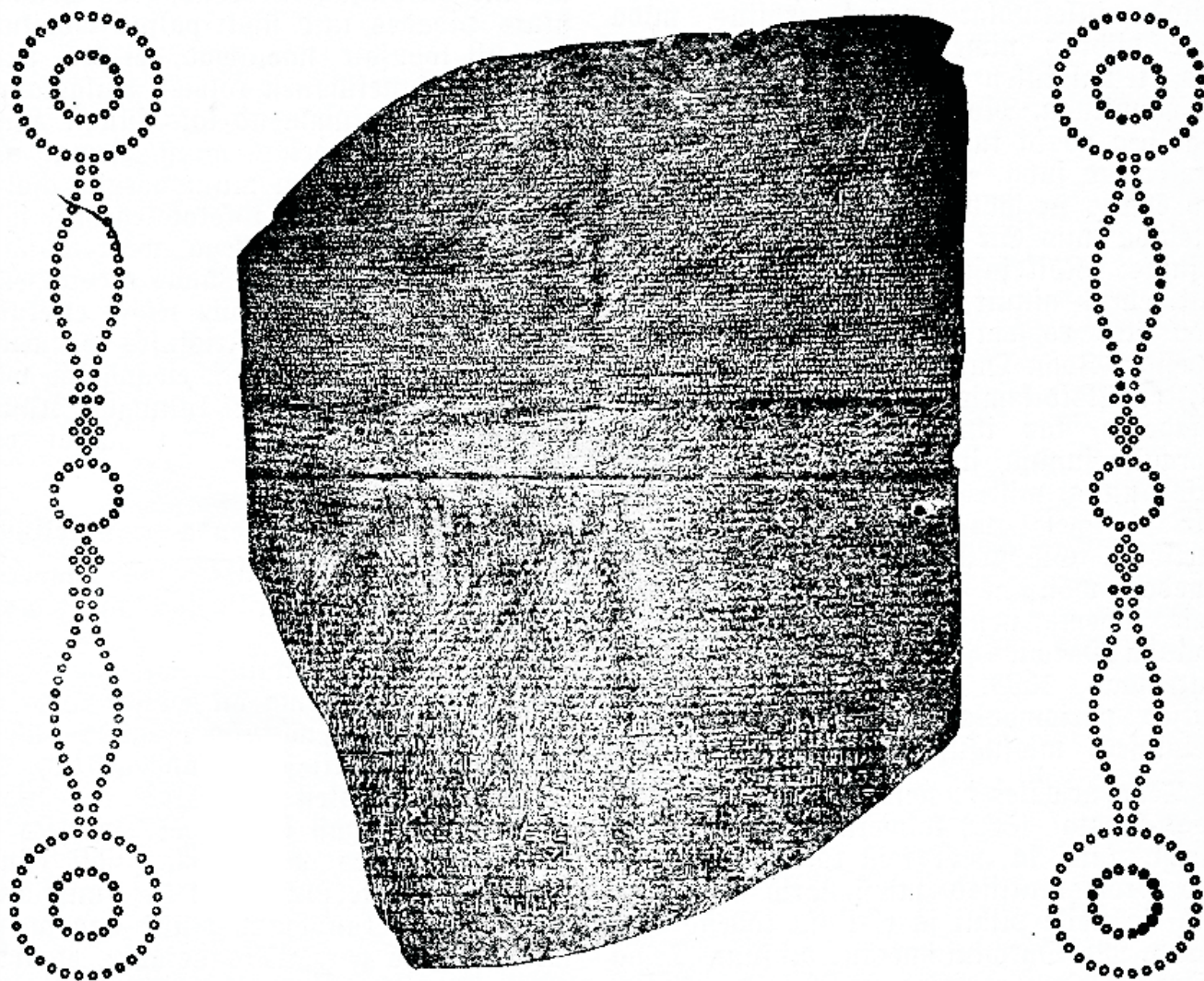

Tõe Sõnumid

9. aastakäik.

Tallinnas, 1925.

Nr. 6.

Rõnelewad kiwid

Labidas on maapõuest esile toonud mitmesuguste saladusliste kirjamärkidega kiwitahvleid.

Juba 18. aastajal leiti esimesed niisugused kiwid, mis sugustel usuti tähtsaid teateid peitawat, muistse aja ja rahwa kohta; kuid keegi ei mõinud neid saladusliisi märke lugeda ega nende tähendust mõista. Kõik iidatsid keeleteadlased selle juures paljud aastad, kuid ilma tagajärjeta; kiwid ei kõnele, waid jeeid tummadena meelheitwate teadlaste ees.

Jumal oli ise selle saladuslise kirja mõistmiseks wõtme walmistada lastanud, ja seda nõnda kaua, ühes teiste kiwidega, mulla põues peidus hoidnud, kui seda kõigeknam tarwis oli. See oli nõndanime-tatud „rosettikiwi“, mida selle nimelise küla juures wäljakaewati.

Kiwiil leidusid kolmesugused kirjetähed mis suguste abil ühte ja sedasama oli kirjutatud.

Teiste seas oli üks keel kreeka keel, mis teadlastele hästi tuntud oli ja nõnda wõidi siis ka kõrwal-olewate saladusliste kirjamärkide tähendust mõista, mis sugust leidust nüüd igal pool hieroglif-kirja lugemiseks suure eduga kasutatatse.

„Aga Is[anda] sõna jääb igawesti“

Kui teie kahtlete kas Piibel on „Jumala sõna“, siis lugege seda artiklit

Piiblit tuleb harilikult wälja kannatada juurel määral juurdlust ja uurimist. Mõnikord on nähtawasti usk temasse kõigutatud, kuid teinekord jälle seda kindlamalt finnitatud. Mõomustaw nähtus tõe otstjate juures on asjaolu, et nemad sama heatahtliliselt walmis on ülesehitama tõeolusid, kui maha fiskuma mingit walet. Nemad ei ole üffiinda pühafujude häwitajad. Nemad on otsetui need meie linna rüüstawad ollused, kes fisuwad maha ebafindla ehituse, et üles ehitada tulekindlat hoonet. Ehitus, mida meie piiblikis nimetame, asub tule piirkonnas; temal tuleb wälja kannatada järelkatset hapnifuga. Mõningad meist, kes nii mõnegi hea aasta tuleproowi kannatanud, on järeldanud juba, et see on tulekindlalt laetud ehitus ja jääb püsima. Teie wõite meele tuletada mis Sir John Herschel omal ajal kirjutas: „Kõik inimlikud leiud näiwad olewat tehtud ainult seks otstarbeks, et finnitada ikka rohkem pühas Kirjas leiduwaid tõdesid.“ John Quincy Adams oli arwamisel, et ükstõit misuguses walguses piiblit waadelda, kas ilmutusena, ajaloona wõi moraalse juhina, itkagi on ta tarkuse ja teaduse allikas, mille sarnast ei ole kunagi leitud ei ühelgi maal. Webster'i, Grant'i, Jackson'i, Gladston'i ja teiste kirjatõist ja tõnedest wõikime tuua wäljawõtteid; kuid meie läheme nendest waikides mööda, et peatada Darwini juures. Kõlastades Tulejaaremaad 1893. aastal, järeldas ta, et sealsed pärismaalased on kõige wiltsamad metslased, misuguseid ta kunagi näinud.

Tema arwates on neid wõimata tsiwiliseerida. Aastal 1869, kolmekümne kuue aasta pärast, käis ta seal teist korda. Wahepeal olid protestantlised misjonärid sinna tulnud ja neile piibli ja ristiusu tõdesid õpetanud. Mr. Darwini inestus oli suur. Tema leidis need metslased kristlasteks ümber muudetud olewat. Ta kirjutas Londoni misjoni seltsile kirja, kuhu sisse pani kakskümmendwiis naelsterlingi nende töö tarwis ja ütles: „Ma tunnen enese uhke olewat, kui teie komitee heaks arwab mind enda seltsi auliikmeks walida. Mina ei oleks tõesti uskunud, et kõik maailma misjonärid oleks wõinud teha seda, mis tehtud on. See on imeks pandaw ja paneb mind häbenema, sest et ma alati nurjaminekut ette kuulutasin.“

See oli üks suurematest piibli ja ewangeeliumi jumaliku isenduse tõendus.

Uurimised finnitawad püha Kirja

See wiib meid käesolewa artikli teema juure. Waatame mõnda püha Kirja finnitustest. Job ütles wanal ajal, et põhjapool on mingisugune tühi ruum olemas, ja nii on ka hiljuti teadlased seal tõepoolest üles leidnud mingisuguse tühja ruumi. Joona loo üle on paljugi naerdud, seda weidi lapfikus pidades, kuid siiski paljud wõhikuteist, kes nii lõbusalt naerawad, ei tea nähtawasti, et kuuekümnest kolmest walastala liidest on kuuskümmend kaks küllalt suured selleks, et alla neelata meest. Nemad ütlewad, et kõige parem muinasaegne ajalugu maailmas sisaldawat kindlakstegemise järele fakstuhat wiga, ja sellega wõrrelduna on piibel üsna korrektne. Wanas Testamendis on sadawiskümmend wiis selget ettekuulutust, misugused kõik Kristuses tõdenewad, nagu seda Dr. Mundhall, ewangelist, wälja arwanud. Meda-Perfia kuningat Kүүруst nimetati sada nelikümmend aastat enne tema sünnimist.

Labidas tõi ilmsiks „wilenda ewangeeliumi“

Pöörame piibli esimeste wiie raamatute poole, misuguseid harilikult Moosese arwele kirjutatakse.

Labidat on nimetatud „wilendaks ewangeeliumiks“, sest tema on wälja kaewanud nii palju selgeid näituseid piibli tõe üle, et neid wõib kõrwuti seada mõnega Uue Testamendi näitustest Kristuse elu suhtes. Mõni aasta tagasi loeti naeruwäärseks oletus, et Mooses wõiks olla piibli esimese wiie raamatute autor, sest kirjakuust olnud Moosese ajal tundmata. Müüd aga on saanud üldiseks teadmiseks asjaolu, et ammu enne Moosese aega juba kirjandus õitses. Professor Sance, kuulus Hommikumaade uurija, ütleb, et „aastafajal enne Israeli rahwa wäljaminekut Egiptusest, oli Palestiina raamatute ja koolide maa.“ „See küll,“ ütlewad nemad, „aga niisugust seaduseraamatut, nagu seda on Moosese seadused, ei wõi olla kofku seatud nii warasel ajal; see oli wäljaspool rahwawõimeid.“ Kuid aastal 1902. leiti Persepolis basalt jammast, mille peale olid kirjutatud warase Babiloni

walitseja, Hammarabi, seadused. Tema sai Babiloni rahwuse asutajaks umbes 2000. aastal e. Kr. — ligikaudu wiis aastafada enne Israeli rahwa wäljaminekut Egiptusest. Selles seaduste kogus leiame, et kirjutatud abielu-lepingud olid tarwilised, sest 128. paragrahwis loeme: „Kui keegi wõtab naise, kuid ei anna temale mingit (kirjalikku) lepingut, siis ei ole see mitte (seaduslik) naine.“ See näitab, et Babilonis oli umbes 2000 aastat en. Kr. kirjalikult rahwa hulgas üldiselt tarwitusel. Sellepärast ostas Abraam kirjutada, sest tema rändas wälja Lõuna-Babilonist umbes samal ajal. Meie wõime nüüd paremini mõista 1. Moosese 38. peatükki, kus on öeldud, et Juuda kandis pitsariga sõrmust, sest warase Israeli rahwa hulgas ostasid mehed kirjutada. Meie wõime ka mõista 1. Moos. 14. peatükki, mis sugust on peetud walmiks asjaolu tõttu, et see nimetab Amrapheli Babiloni kuningana. Nüüd aga teame, et Amraphel on üks Hammurabi nime teisend. Nii juhutati juured krititud, selles punktis wähemalt, öigele teele selle 1902. aastal tehtud leiutõttu.

Rääkides Abraamist tuleb meie meele tema päritolu „Uuri linnast Kaldea maalt.“ Selles punktis arwati piibel effinud olewat, sest teadlased teadsid ainult üht Uuri linna, mis asus Darah'is, 600 miili Kaldeast. Kuid pärastised teadlased on leidnud, et Tera ja Abraami kodupaigas oli Mughier. Teadlased effisid asjaolu tõttu, et nad puudulikkude andmete järele otsustasid, kuna piibel tõtt rääkis. Waadake Egiptuse ajalugu piiblis.

Wiies Moosese raamat saab huwitawaks ühe hiljuti leitud Nebufadnetsari piirikiwi tõttu. Selle kiwi pealkiri kinnitab suurel määral teatud kirjakohdade tõelikkust wiendas Moosese raamatus, sest tema sisaldab rea rõhuliselt wäljendatud needmisi igaihe jaoks, kes peaks maha kustutama teadaannet wõi sõrwaldama piirimärki. Riisuguste leiduste wäärtus peitub nende poolt wõimaldatud juhuses wõrrelda Assiiria ja Babiloni kombeid Moosese ajal juutide hulgas walitsetate kommetega.

Suure piiramiidi awamine Egiptuses on esile toonud üllatawaid tagajärgi, mis kinnitawad piibli tõelikkust, eriti koledate inimohwride kommete suhtes. Professorid Sance ja Garstang on jessel alal imetpandawa töö teostanud. Päikesel templi alt leidis dr. Garstang noorte meeste ja poiste ohwerdamise kujutusi, seinapildid kujuta-

wad altarile weetawaid ohwreid, ja isegi kamber, kus inimesi ohwerdati, on templi all awatud. Seal on kiwid, kus nuge teritati, samuti ka süte ja põlenud kontidega täidetud potid. Laulja räägib dieti, öeldes, et „tõde tõuseb üles maa seest.“ Laul 85, 12. Kuna labidas jätkab oma walgustuse tööd, kinnitades püha Kirja, tõdeneb ka alljärgnew salm:

Uu piibli leheküljed kuldad,
Kui muinus ilmub walgele,
Ta sära pimeduse waldab,
Toob walgust kõigi aegele...

Nüüd pöörame Wana Testamendi teiste raamatute kinnitamise juure.

Mõni aasta tagasi tehti awalikuks kelmus mõningates käskkirjades, Pariisis, ühe dokumentides leiduwa wesimärgi läbi. Paberit wastu walget hoides, wõidi temas näha palju hilisemat ajaarwu, kui see, mis sugust wõltsija sulg tema peale tähendanud. Kui Shapiro 1883. a. Briti muuseumisse oma leiuna eebreakeelse käskkirja tõi, mis näis olewat wanaduse tõttu mustaks läinud ja lõhnas muinasaja rohtudest, küsides tagasihoidlikult million naelsterlingit wiiteistkümmne paberriba eest, tegid mõned eriteadlased pettuse awalikuks, analüseerides kirja, kusjuures materjaal osutus moodsa wabriku saaduseks. Nii siis, kui piibli dokumentides on olemas wesimärgid, mis neid wõltsitutena osutab, siis tuleb neid hoida wastu walget, et pettus wälja paistaks. Pidage meeles, et piibli lehekülgi on hoitud wastu uueimispäikesel walgust **katsumend aastafada ja enomq** kuid kuni siamaale ei ole ainamatti märki esile ilmunud, mis piibli teadaanded küsiwawaks teeks.

Wõtte ehk Esra ja Neemia raamatud: Neid raamatuid on ka paljude piibliuuri- jate poolt peetud enam-wähem apokriifilisteks. 1909. aasta ümber leiti Niiluse Elewandi saarel mõned tähtsad papiiruserullid. Nende üle pidas Berliini akadeemias loengu kuulus ajaloolane, professor E. Meyer. Tema kinnitas, et need leitud dokumendid kõigiti tõestasid Esra ja Neemia raamatu tõelikkust.

Nendest selgus, kuidas Juuda ja Israeli selleaegsete kuningate teod täielikus kokkõlas on sellega, mis piibel neist kirjeldab. On olemas hull kirju sõdurite poolt ülema preestrile Jerusalemmas ühe uue juutide templi ehituse üle Egiptusesse. Nii kaewab wälja labidas mulda maetud ajaloo tõstasju, mis heidawad walgust Jumala sõna peale.

Inimsoo jäädaw kodu

„Aga meie ootame uusi taewaid ja uut maad tema töotuse järele, kus õigus sees elab“ 2. Peetr. 3, 13.

Siin maa peal on kõik kadu. Kena suvi peab taganema sügise ja talve eest; noor saab wanaks ja üks rahwapõlv annab maad teisele; samuti ka rajatakse üks riik teise rujuale.

Kui väga teistjagune on see kõik sellest riigist, „mis ei pea saama ära rikutud ei igawesti; ja see kuningriik ei pea mitte teise rahwa kätte saama“. Taan. 2, 44. Ükski sulg ei suuda kirjeldada selle riigi au. Sõnadega ei saa seda seletada, ja isegi kõige elawam ettekujutus on võimetu sellest loomutruu pilti maalima. „Waid nõnda kui kirjutatud on: Mis film ei ole näinud, ja kõrw ei ole kuulnud, ja inimese südamesse ei ole tõusnud, mis Jumal on walmistanud neile, kes teda armastawad“. 1. Kor. 2, 9. Niik, mis iial ei lõpe, kuhu patt ial sisse ei pääse, ja kus surm on igaweseks häwitatud! Kui auline, jah, kui ärarääkimata auline!

Aga kui nüüd see hiilgaw au kaugelt üle inimliku ettekujutuse käib, kes peab seda meile siis ette kujutama? Paulus wastab: „See on Jumal meile ilmutanud oma Waimu läbi; sest Waim uurib kõik asjad läbi, ka Jumala sügawused“. 1. Kor. 2, 10.

Igawene riik, uus maa

Paulus, kirjutades: „Aga meie ootame uusi taewaid ja uut maad“, tähendab töotuse peale Jes. 65. peatükis: „Sest waata, ma loon uue taewa ja maa, ja endiste peale ei pea mõeldama, ega need enam meele tulema. Seepärast rõõmustage, ja olge väga rõõmsad igawesti selle pärast, mis mina loon, sest waata, ma loon Jerusalema juureks rõõmuks, ja tema rahwa lustiks. Ja ma tahan väga rõõmus olla Jerusalema pärast, ja rõõmustada tema rahwa pärast, ja seal ei pea enam nutu healt, ega kiskendamise healt kuulama“. Salmid 17—19.

Wõrreldes Jes. 65, 17—19 ja 3Im. 21, 1—4. üksteisega, näeme, et need mõlemad kirjakohtad räägivad, uuest maast ja uuest Jerusalemast. Johanneste kirjeldus seisukor-
rast uuel maal ja uues Jerusalemas: „Ja Jumal tahab ära pühkida kõik weepisarad nende filmist, ja surma ei pea enam olema, ega leinamist, ega kiskendamist, ega waewa

ei pea enam olema; sest et esimesed asjad on ära läinud“ täiendab Jesaja kirjeldust. „Ja surma ei pea enam olema, ega leinamist, ega kiskendamist“.

Seisukord uuel maal

Prohwet ütleb: „Seal ei pea enam olema mõne aasta lapsukest, ega wana, kes ei täida oma elu aega; sest poisid sada aastat wana, peab surema, ja patune, sada aastat wana, peab ära wannutatud olema“. Jes. 65, 20. Ühes ingliskeelses piibliwäljandes, mida kutsutakse Paganimis'e tõlkeks on see salm nii: „Seal ei pea enam matmiseks wälja kantama mõne päewa wanust lapsukest wõi noortmeest ehk rauka, kes pole täitnud oma päiwi. Sest sajaastane mees saab olema kui noormees“. Siin surewad meie armsad omased ja sõbrad, ja meie matame nad maha; nõnda ei ole lugu mitte seal. Siin sureb laps, kes on elanud ainult „mõned päewad“, seal täidab ta „oma elu-aja wõi päewade arwu“. Siin saame wanaks seal ei leita ühtegi „wana“.

„Ja nemad peawad kodasid üles ehitama ja seal sees elama, ja wiinamägedesse puid istutama ja nende wilja sööma. Nemad ei pea üles ehitama, et teine seal sees elab, nemad ei pea istutama, et teine sest sööb; sest otsegu ühe puu päewad on, nõnda peawad mu rahwa päewad olema, ja mu ärawalitsetud peawad oma käte töö wanaks saatma (täiel määral maitsema oma käte tööd, — daanikeelne tõlge)“ Jes. 65, 21. 22. Siin meie ehitame majasid ja teeme kauneid wiljapuuaedasid, kuid warem wõi hiljem peame nad teistele jätma. Seal on olud teised: „Nemad ei pea üles ehitama, et teine seal sees elab, nemad ei pea istutama, et teine sest sööb“. Ja miks mitte? Sest „surma ei pea enam olema“.

Nagu Jumal wanasti asetab inimese „Eedeni aeda, seda harima ja seda hoidma“. (1. Moos. 2, 15), nii annab ta äralunastatuile uue maa harida ja hoida. Ja nagu meie esiwanemad oma patuta seisukorras sõid „seemet“ ja „puuwilja“ (1. Moos. 1, 29), nii leiame ka, et äralustatud saawad „puid istutama ja nende wilja sööma“. „Mitu tulewad hommiku ja õhtu poolt ja istuwad lauas Abraami ja Isaaki ja Jakobiga taewariigis“. Matt. 8, 11. Seesama selgub ka Jeesuse sõnadest: Matt. 26, 29: „Aga mina ütlen teile, et mina ei wõta

mitte sest ajast sestinatsest wiinapuu wiljast juua sest päewast saadit, kui mina seda uuesti teiega joon oma Isa riigis". Ja edasi Luuk. 22, 29, 30. „Ja mina sean teile kuningriigi, nõnda kui minu Isa seda mulle on seadnud, et teie peate sööma ja jooma minu lauas minu kuningriigis, ja istuma aujärgedel ja kaheteistkümnne Israeli suguharu peale kohut mõistma“.

Miks ei pea meie uskuma neid selgeid tunnustusi? Adam oli ju inimene enne pattu tegemist; ta haris aeda ja sõi selle wilja. Kui ta oleks Jumalale sõnakuulelik olles patuta seisukorda edasi jäänud, siis oleks ta wõinud elupuu wiljast süües igawesti elada.

Nähtawasti õnnestas saadanal Jumala kawatsusi ümber lükata, ahwatledes Adamat ja Eewat patu tegema; kuid õnneks ainult nähtawasti; sest see ei ole kunagi fordaläinud ega õnnesta ka tulewikus ei saadanal ehk kellelgi muul ühtainust Jumala kawatsust tühistada. Kristus seab peagi kõik asjad uuesti korda. Temaft ütleb Raabriel: „Isand Jumal tahab temale anda tema isa Eaweti aujärje. Ja tema peab kui kuningas walitsema Jakobi soo üle igawesti, ja tema kuningriigil ei pea otša olema“. Luuk. 1, 32, 33. Tema juures tõdenes Miika ettekuulutus: „Ja sina karjatorn, ja Sioni tütre mäeküngas, sinu juure peab saama ja tulema endine walitus, Jerusalema tütre kuningriik“. Miik. 4, 8. Paradiis seatakse uuesti üles, ja kõik jääb nagu enne weeputust.

Ülestõusmisel tõusewad Jumala lapsed kõik hukkaminemata ihudega üles. Patt kaotatakse ära, ja ärälunastatud „ei wõi mitte enam surra; sest nemad on inglite sarnatsed, ja nemad on Jumala lapsed, et nemad ülestõusmise lapsed on“. Luuk. 20, 36.

„Aga“, küsib mõni, „kas ärälunastatud seal sööwad ja töötawad nii, nagu meie siin?“

Ei, seda küll mitte. Aga Kiri näitab selgesti, et kõik saab seal samuti, kui enne weeputust ka töötamise, söömise ja joomise juhtes. Ärälunastatud hariwad ja hoiawad uut maad samal wiisil, kui Adam haris ja hoidis Eedeni aeda enne patulangemist. Aga siis ei töötanud nad ju ka mitte nii, nagu nad pärast patulangemist pidid töötama — oma palge higis. Nende eluwiis oli teistfugune meie omast, ja samuti saab järeldawasti ka lugu uuel maal.

Enne patulangemist oli kõik täielik, „Jehoowa Jumal laskis maast tõusta kõikfugu

puid, mis armsad olid pealt näha ja head neist süüa“, ja ta pani inimese, kelle ta oli loonud oma näo järele, walitsema, „kalade üle, mis meres ja lindude üle, mis taewa all ja lojuste üle, mis kõige maa üle ja kõige roomajate üle, mis maa peal roomawad“. 1. Moos. 1, 26, 28; 2, 8, 9. Jumala au hingas maa peal, ja rahu walitses inimeste ja loomade wahel kui ka loomade eneste keskel. Sama olukorra leiame ka uuel maal. „Sunt ja tall käiwad ühes karjas, ja lõukoer sööb õlgi kui härg, aga ussi toidus on põrm; nemad ei tee kahju ega paha kõigel mu pühal mäel, ütleb Jehoowa“ Jes. 65, 25.

See tõotus, et „kuningriik ja walitus ja kuningriikide suurus kõige taewa all antakse kõigekõrgema püha rahwale“ (Eaan. 7, 27) on maksew uue maa kohta. Sedasama wõib öelda Jeesuse sõnadest: „Õndsad on tasased; sest nemad peawad maa pärima“. Matt. 5, 5.

Jumala lapsed on tihtilugu waesed olnud. Meie Õnnistegija oli, inimlikust seisukohast waadates, waene; temal ei olnud paika, kuhu oma pea panna. Kuid ta oli rikas Jumalas. Tema riik ei olnud sestinatsest maailmast; seesama maksab ka tema lastele. „Nemad ep ole mitte maailmast, nõnda kui mina maailmast ei ole“. Joh. 17, 16.

Jakobus kirjutab: „Kuulge, mu armsad wennad, eks Jumal ole sellesinatse maailma waesed ära walitsenud, kes usus rikkad ja kuningriigi pärijad on, mis ta on tõotanud neile, kes teda armasta ad?“ Jak. 2, 5.

Kui Jumal end Abraamile ilmutas, ütles ta temale: „Mine wälja omalt maalt ja oma sugurõsa juurest, ja tule senna maale, mis ma sulle tahan näidata... Ja ei annud temale seal sees pärandust, ei jalagi täit maad, ja tõotas seda temale ja ta soole pärast teda anda päranduseks, kui temal ei olnud last“. Ap. 1, 7, 3—5. Abraam mõistis seda ja ootas uut maad. Ebr. 11, 8—10.

Apostlid mõistsid wäga hästi et see tõotus ei maks selle maailma waid uue jäädawa maa kohta. Uuel maal elawad ärälunastatud läbi kõikide aegade igawesti. Nemad kogunewad senna, et ialgi enam üksteisest lahutada. Seal kohta ad wanemad omi lapsi, mehed omi naisi, sugulased sõpru, keda surm siin lahutas. Imelik kokkusaamine!

„Õndsad on need, kes tema käsusõnade järele teewad, et neil wõiks meeletawd olla elupuust süüa, ja nemad wõiksid wärawist linna sisse minna“. Ilm. 22, 14.

Saadana petlik tegufemine

Rahutumad tulewiku üle

Paljud saawa rahutumaks asjaolu tõttu, et ei tea olufordade lõpulikku väljakujunemist. Nemad ei suuda väljakannatada seda teadmatust ja enda kannatamatuses keelduvad nad ootamast Jumala ärapeastmist. Gelaimdused, pahed teewad neid peaaegu nõutuks. Nemad annawad järele enda mäsawatele tunnetele, ja jooksewad sinna ja tänna kirglikes meelehärmas, otsides teadmisi ses suhtes, mida ei ole ilmutatud. Kui nemad paneksid ainult oma usalduse Jumala peale ja walwaksid ja paluksid, siis leiaksid nad jumaliku troosti. Nende waim rahustuks osasaamise läbi Jumalaga.

See teguwis ei meeldi Jumalale, ta on seda wäga selgelt awaldanud. See kärsitu rutt kõrwaldada katet tulewiku pealt, ilmutab puudulikku usku Jumalasse, jättes hinge awatuna peapetise sofistustele. Saadan mõjutab inimest nõu küsima „pomisejailt nõidadelt“; ilmutades minewiku saladusi, mõjutab ta inimesi usaldama oma wõimet ette kuulutada tulewaid asju. Piikade ajajätkude kestwusel saadud kogemuste teel wõib ta, teatud andmete najal kalkuleerides, tihti mõnesuguse täpsusega ette kuulutada mõnda tulewiku sündmust inimese elus. Nii on temal wõimalik petta waeseid, effinud inimhingi ja tuua neid oma wõimu alla, tehes neid oma tahtele alluwaiks.

„Pomisejateilt nõidadelt“ küsimine

Jumal on annud meile oma prohweiti läbi hoiatuse: „Kui nemad wõtawad teie wastu öelda: Küsiige pomisejate ja teadmameeste käest, kes tiuguwad ja iseeneses pomisewad, siis wastake: Eks rahwas ei pea oma Jumala käest küsima? Kas elawate eest peab surnute käest küsima? Hoidke käsuõpetuse ja tunnistuse poole; kui nemad ei räägi sedasinast sõna mööda, siis ei pea neil koitu olema“. Jes. 8, 19. 20.

Kas peawad need, kellel on üks püha, lõpmata tark wägew Jumal, minema „teadmameeste“ juure, kelle teadmine tuleb ligidusest läbikäimisest meie Issanda waenlasega? Jumal ise on rahwa walgus. Tema käseb neil pöörda oma silmad usus jelle au peale, mis on warjatud inimliku waate eest. Õiguse päike saadab oma heledad kiired nende südamesse; nemad saawad

walgust taewalikult aujärjelt ja neil pole mingit soowi ära pöörduda walguse allikast saadana käskjalgade poole.

Kurja waimu kuulutusel Saulile, olgugi, et ta sisaldas noomitust patu pärast, ei olnud eesmärgiks teda reformeerida, waid meeletelele ja hufatusele tihutada. Sage-damini aga ja otstarbekohasemalt püüab saadan inimesi libedate sõnadega hufatusele wiia. Kurjadest waimudest sisendatud paganlik õpetus wanasti lubas kõige jõledamat pattu.

Eestkirjad, mis pattu hukka mõistsid ja õigust hooldasid, heideti kõrwale; tõde wõeti kergelt ja roojust mitte üksnes ei lubatud waid edendati. Spiritualismi seletuse järele ei ole surma, pattu, kohut ega mingit tasu olemas; „inimesed on langematud pooljumalad“; soow on kõigesuurem seadus; inimene on wastutaw ainult iseendale.

Jumala poolt ülesseatud tõkkes tõde, puhtuse ja wiisipärasuse hoidmiseks on maha kistud, mis annud paljudele julgust pattutegemiseks. Kas ei ole sel õpetusel mitte ühine algus kurjade waimude teenistusega.

Löötab patuga rikkunud südames

Issand esitas Israeli rahwale selle asjaolu tagajärgi läbi käia kurjade waimudega kananiitlaste jälkustes. Ilma loodusliku armastuseta olid nad ebajumalateenrid, abielurikkujad, tapjad, kurjade mõtetega ja mäsulikste wiisidega.

Inimesed ei tunne oma enda südameid, sest „süda on kawalam petma, kui mingisugune muu asi, tema on koguni hukas“. Jer. 17, 9. Aga Jumal mõistab inimese rikkunud loomulikke kalduwusi. Tol ajal nagu nüüdki ootas saadan parajat aega, et esile tuua mäsule foodsaid tingimusi, et Israeli rahwas Jumalale niisama wastikaks saaks, nagu seda olid kananiitlased. Hingewaenlane on alati walwel, et awada kurjuse tagasihoidmatuid kaanale meis; sest tema soow on, et meie hufamõistetuiina Jumala ees häwineksime.

Saadan kawatjes Kanaani maad oma wõimu alla hoida ja kui see Israeli rahwa asupaigaks tehti ja Jumala seadus selle maa seaduseks sai, siis wihkas ta Israeli rahwast jõledalt, haududes wälja plaane nende häwitamiseks. Kurjade waimude kaasmõjul toodi sisse wõdraid jumalaid, ja

seadusest üleastumise tagajärjel pillutati väljavalitud rahvas töötatud maalt laiali. Seda asjaolu tahab saada meie päivil korrata. Jumal wiib oma rahwa välja maailma jõledaist pattudest, et nad tema seadust peaksid; ja sellepärast „meie wendade pealekaebaja“ wiha ei tunne piiri. (Jlm. 12, 10.) „Kurad on teie juure maha tulnud, ja temal on suur wiha, sest ta teab, et temal pisut aega on“. Salm. 12. See wastutähenduslik töötusemaa on otse meie ees, ja saada on otsustanud Jumala rahwast

häwitada ja neid nende pärandusest ilma jätta. Manitsus: „Walwate ja paluge, et teie kiustuse sisse ei saa“ (Mark. 14, 38), ei ole kunagi olnud tarwilisem, kui nüüd.

Issanda sõna wanaaia Israelile on antud ka tema rahwale meie ajal: „Teie ei pea mitte pöörama pomiseja nõidade poole ega teadmaameeste poole; ärge otfige neid, et teie neist roojaseks ei saa“ (3. Moos. 19, 31); „Sest igamees, kes seda teeb, on Jehoowale hirmus“. (5. Moos. 18, 12).

„Minule on antud kõik meelewald taewas ja maa peal“

Nõnda ütles Kristus oma taexamine-mise päeral jüingrite wastu. See oli tema elutöö lõpetamine. Kui selle sõnale weel järgnewad salmid juurearwata, mille jüu meil ühiselt misünnitöö käsuks nimetame, siis tuleb meile meele kui fagedasti seal sõna „kõik“ on tarwitatud ja see mitme-fordne „kõik“ ei ole midagi muud, kui meie kirjakohta selgitamine: „Minule on antud kõik meelewald taewas ja maa peal“. See kes oma maie elu ajal nõnda alandatud ja olles teenistuses nõnda kurnatud, on nüüd walitsejaks saanud, kelle walituspiir-fond ruumi ja aja suhtes mõdmatu on. Jeesus on Kuningas kõikide üle; tema riif peab kõiki rahwaid ümbritsema; tema kogudus wõib tema alatise ligioleku peale kindel olla: kõiges maailmas, kõik rahwad, iga päew! Jeesus Kristus walitseb kui kuningas; kõik on tema alla määratud; kõik paneb Jumal tema jalge ette!

Kuid meie ei pea mitte oma kirjakohta tähendust nõnda kitsendama, kui oleks siin see ainult Jeesuse sõna waimuliku mõju kohta tähendatud. Igatahes rääkis tema sees see, kellel kõikide inimeste üle wõimus oli.

Tema sõnad ei ole mitte üffi sõnad; need on wägi ja elu. Ka tänagi weel awaldab tema sõna imelist wäge inimeste peale. Selle mõju alt ei wõi keegi pääseda. Seda wõidakse küll eemaldugata; sellele wõib saada wastupandud; wõib koguni selle wastu wõidelda.

See kõik on wõimalik. Aga wõimata on tema sõna kohta erapooletuks jääda. See on enam kui ainult kõla. Iga oma sõna läbi paneb Jeesus inimesed otsustamise teelakmele. Tema sõnadel on mõju ja wägi...

Ei siin ega seal wõi temale keegi wastu panna, ei ole ainsamatti kitsendust, mis

tema wäge wõiks mõjutaks teha. Et talle tema walitus Jumalast on annetatud, sisaldub selles Jumala walituse täius ja kõrgus, ja kõik taewalikud olewused austawad seda. Sellepärast ei ole maa peal midagi, mis mitte temast lubatud poleks. Nõnda pidid tema jüingrid teda kuulutama, nõnda tema peale lootma kui selle peale, kes üffinda sellepärast kuningas on, et kõik tema meelewalla alla on asetatud...

Meie ajal on aga rahwapõlwe üleskas-ranud, kes Jeesuse Jumalikule oletule ja wäele tahawad lõppu teha. Nemad näitawad üles, kui austaksid nad seeläbi paremini Jumalat, kui nad tema Poega teotawad. Nad mõtlewad seega tema Poega paremini austawat, et nad tema au riifusad. Nemad wõtawad temalt ta jumaliku krooni peast ja nimetawad seda siis „tõeks“.

Nemad tõrgusad temale au andmast, ja seda nimetawad nad siis „õigeks jumalateenistuseks“. Nemad ei alanda enam tema ette omi põlwe ja seda nimetawad nad „tõeliseks kristlikuseks“. Nad on etteandnud tema jumaliku aujärge jäädawalt ümber-tõugata. Enda wihahoos hüüawad nad: „Meie ei taha mitte et seesinane meie üle walitseks!“ Aga nende wiha on wõimetu; temale on antud kõik meelewald. Pilke ja teotamisega taha nad teda inimeste südamest jäädawalt eemaldada; kuid siiski on lugematud hulgad, kes südamliku rõõmuga selle nimest kinni peawad, kes üle iga nime on. Kui ka muist teda ärapõlgawad tema ei ole mitte sellepärast ilma koduta. Kui nad ka tema wastu panewad tema wõidab ifka.

Üksford saawad nad kõik teda näha, kes tema wastu on sõdinud ja teda läbipistnud; tahtmataalt saawad nad siis weel ford tema wäge ja au tunnistama. Dr. C.

Söömine ja terwis

Järg.

Kui nemad püüaksid paremaid metoode õppida, oleks nende leib palju terwislikum ja omaks rohkem loomulikku maitset.

Ülestõrkinud või pärmileiva valmistamisel ei peaks piima wee asemel tarvitama. Piima tarvitamine suurendab väljaminekut (tulu) ja vähendab leiva tulusust. Piimaleib (fai) ei jää peale küpsust nii kaua värskeks kui weega valmistatud ja läheb palju tervemini kõhus käärima.

Iga loodolewuse jaoks on temale kohane toit määratud.

Leib peaks olema terge ja mage (magus, mitte hapu). Rõige vähemat happe jälge ei tohi seal olla. Leivad peaksid olema väikesed ja nii põhjalikult läbi küpsetatud, et pärmitud nii palju kui võimalik ära hävimeks. Soojana ja värskena on igasugune pärmileib (fai) raste seedida; niisuguses seisutorrast ei peaks teda kunagi lauale lantama. See juhis (reegel) ei käi aga mitte hapnemata leiva kohta. Üsna weikesed ümmargused nisujahust haputaignata valmistatud ja kuumas ahjus küpsetatud pätsid on terwislikud ja maitsekad.

Terawilja, supi või pudru jaoks, tuleks mitu tundi keeta. Aga pehmed või wedelad toidud on vähem terwislikud kui kuiwad, misugused põhjalikku närimist nõuavad.

Kuiwikud on üks kõige tervemini seeditavast ja maitsetamast toiduainetest. Harilik pärmileib leigatagu wiilakateks ja kuiwata-

tagu joojas ahjus, kui wiimane niiskuse jälg kadunud. Siis lastagu teda tervesti täitsa läbi pruuniks minna. Kuiwast hoituna seisab see leib palju kauemini kui harilik leib, ja kui teda enne tarvitamist weel ford üles soojendada, on ta nii värskelt kui hiljuti küpsatud leib.

Harilikult tarvitatakse toitudes liiga palju suhkrut. Koogid, magusad puddingid, tordid, gelee'd ja konserwid takistavad suurel määral seedimatust. Eriti kahjulikud on koogid ja puddingid, millistes piim, munad ja suhkur peaosajanduvad. Piima ja suhkru rikkalikult tarvitamisest tuleks hoiduda. Kui piima tarvitatakse, siis peaks ta olema põhjalikult steriliseeritud; selle ettevaatusabinõuga on vähem hädaohtu haiguste edasikandumisest. Wõi on vähem kahjulik, seda külma leiva peal süües kui keetmiseks tarvitades; aga harilikult on parem ilma võita läbi saada. Wana, terawa maiguga juustu ei peaks mitte söödama.

Puudulikud, halvasti seedetud toidud rikuvad werd, nõrgendades werdmoodus-tawaid elundisi. Nemad wapustawad terwet süsteemi ja ärritud erkude ja paha tujuga ühenduses tekitawad nad haigusi. Halwa keetmise ohwreid arwatakse tuhandete ja kümnete tuhandete peale. Paljude handade peale võiks kirjutada: „Suri halwa keetmise tagajärgedesse“; „Suri mao halvasti hooldamise tagajärgedesse“.

Nende püha kohus, kes keedawad, on õppida terwislikke toitusid valmistama. Halwa keetmise tagajärjel läheb palju hingi kaduma. Sea leiva valmistamine nõuab järelmõtlemist ja hoolt; heas leivas on rohkem jõudu, kui paljud arwawad. Tõepoolest häid kofke on wähe. Noored perenaised mõtlewad, et keetmine ja teiste majapidamistöõde tegemine neile alandaw olewat. Seepärast on paljudel noortel neudel, kes abielluwad ja kellel perekonna eest tuleb hoolitseda, wähe ainduist naise ja ema peal lasuwast kohustest.

Keetmine ei ole weifene teadus ja praktilises elus on ta üks kõige tarwisemast. See on teadus, misugust kõik naised peaksid õppima ja teda tuleks niisugusel wiisil õpetada, et wärsamad klassid sellest tulu saawad. Toidu isuäratawaks ja samal ajal lihtsaks ja toitwaks tegemine nõuab oskust, aga see on võimalik. Naiskofad peaksid oskama lihtsat toitu lihtsal ja terwislikul

wiisil walmistada ja nimelt nii, et ta oma lihtjuse tõttu terwislikuna osutub.

3ga naine, kes seisab perekonna eesotjas ja pole omandanud terwisliku teetmise kunsti, peaks otsusteks tegema õppida seda, mis tema majapidamise heakorraks (eduks) tarwiline on. Paljudes kohtades pakuvad terwishoiu teedukursused juhust õppimiseks ses suhtes. Kui mõnel perenaisel seda võimalust ei ole, siis peaks ta teedukunsti mõnelt naiskõlalt õppima ja oma piirides selles tubliks saada, nii kaua piisima kuni ta seda täitsa omab.

Korrapärasus söömisel

Korrapärasus söömisel on väga tähtis. 3gaks söögiks tuleks täpne aeg kindlaks määrata. Sel ajal peaks igaüks sööma mida süsteem (organism) vajab ja siis ei midagi võtma kuni järgneva söögini. Paljud sööwad kui süsteem toitu ei waja korratute wahaeegade järel ja söökide wahel, sest et neil küllalt tahtewõimu ei ole kalduwusele wastu seismiseks. Reisudel mõningad näriwad ja näkijewad alatasa, nii kaua kui midagi kätte saada wal. See on väga kahjulik. Kui reisijad korrapäraselt lihtsaid ja toitwaid toitusid söökiwad, ei tunneks nemad nii suurt wäsimust, ega kannataks nii palju haiguse all.

Üks teine kahjulik harjumus on söömine otse magamamineku eel. Korrapäraseid sööke wõidakse küll wõtta; et aga wäsimuse tunne olemas, süütakse meel kord. Rahuldamise teel saab see wõõriti teguwiis harjumuseks, mis tihti nii tõwasti küljes, et peetakse wõimatuks söömata magada. Silise õhtusöögi tagajärjel toimub seedimine magamise kestel. Aga kuigi magu alatasa töötab, ei teostu tema töö siiski mitte hästi. Und segawad tihti ebameeldivad unenäod ja isik ärkab hommikul kosutamatuks ja tunneb wähe isu hommikueinest. Kui meie puhkama heidame, peaks magu oma töö kõit teinud olema, et ta, nagu teisedki feha elundid, puhkuse üle rõõmu tunneks. 3stawa

eluwiiisiga isifutele on hiline õhtusöök eriti kahjulik. Nende juures toob tekkinud rife tihti haiguse, mis surmaga lõpeb.

Paljudel juhustel tuleb nõrkus, mis aratab ihaldust toidu järele, sellest, et seedimiselundid päewa kestwasel liiga ära wäsiwad. Seedimiselundid wajawad puhkust, kui nad ühe söögiga walmis on. Söökide wahet peaks lähemalt wiis kuni kuus tundi olema, ja enamjagu isikuid, kes seda kawa on katjunud, leiawad, et tats sööki päewas parem on kui kolm.

Wäärnähtused söömise juures.

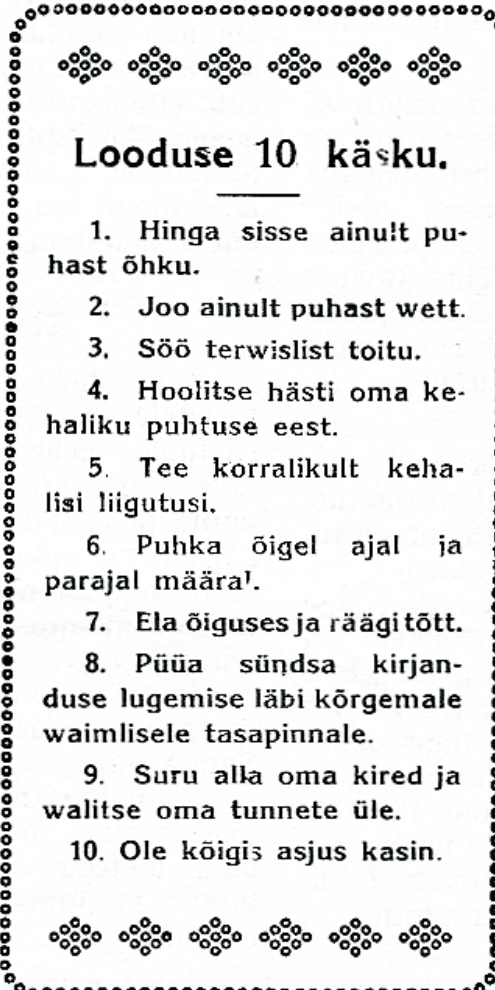
Toitusid ei peaks väga palawalt ega väga külmalt söödama. On toit külm, tarwitatakse ma jõudu nende soojendamiseks, enne kui seedimine saab algada. Külmad joogid on samal põhjusel kahjulikud, kuna palawate jookide rikkalik tarvitamine nõrgendab.

Tõsiasi on! Mida rohkem wedelikku ühes toiduga sisse wõetakse, seda raskemini seedib toit, sest wedelik peab saama ära imetud enne kui seedimine algada wõib. Soola ärgu söödagu palju, hoiduda tuleb terawatest, äädikaga sissetehtud wõi ürtisitud toitudest, söödagu rohkesti puuwiljasiid, siis kaob enamasti äritus, mis mõjutab nii palju joomist söökidel.

Toitusi peaks söödama aeglaselt, neid põhjalikult närides. See on tarwiline, et sülg õieti toiduga seguks ja seedimismahlad tegevusse astuksid.

Üks teine pahel on söömine ebapärasel ajal, nagu kiire ja jõupinguta wa liigutuse järel, kui keegi väga wäsinud wõi higine on. Kohe peale söömist pinguldub erkude jõud, ja kui feha wõi waimu kohe enne wõi pärast söömist wäsitatakse, siis takistub seedimine. On keegi ärritatud, kartuses wõi ruttamas, siis on parem mitte süüa, kuni end wälja puhatakse wõi rahulikult saadakse.

E. G. White.

Looduse 10 käsku.

1. Hinga sisse ainult puhast õhku.
2. Joo ainult puhast wett.
3. Söö terwislist toitu.
4. Hoolitse hästi oma kehaliku puhtuse eest.
5. Tee korralikult kehaliisi liigutusi.
6. Puhka õigel ajal ja parajal määral.
7. Ela õiguses ja räägi tõtt.
8. Püüa sündsast kirjanuse lugemise läbi kõrgemale waimlisele tasapinnale.
9. Suru alla oma kired ja walitse oma tunnete üle.
10. Ole kõigis asjus kasin.

Riietamine

„Mis tema ütleb, seda tehke“

(Särg)

Terwis nõuab, et rinnal ruumi oleks täielikuks lewinemiseks, et wõimaldada kopsudel sügawasti hingama. Kopsude kokkulisfudes wäheneb nende poolt wastuwõetud hapniku hulk. Weri ei saa dieti elustatud ja äratarwitatud mürgilised ained, mis kopsude kaudu peaksid erituma, jääwad paigale. Peale selle takistub wereringwool ja sisemised elundid saawad nii kokkulisfutus ja enda kohalt wäljatõrjutud, et nad enda tööd dieti teostada ei saa.

Rõwa nõõrimine ei paranda kehakuju. Õige ilu on kehaosade sümmeetriline ja harmooniline asend. Õige mudel kehalise arendamise jaoks ei leidu kujudes, mis suguseid Prantsuse moekunstnikud wälja panewad, waid inimkujus, mis koostõlas Jumala käsudega looduses wälja arendub. Jumal on kõige ilu looja ja ainult kohanedes tema ideaaliga ligineme tõeliku iluduse eesmärgile.

Üks teine pahe, misjuguist harjumus orjab, on riietuse mitte ühetasane jaotus, nii et mõningatel kehaosadel rohkem on kui tarwis, kuna teised ainult puudulikult kaetud on. Jalad ja liikmed peaksid eriti külma wastu rikkaliku riietuse läbi kaetud olema, sest et nemad südameelunditest kõige kaugemal asuwad. Wõimata on terwe olla kui liikmed harilikult külmad on; sest kui liiga wähe werd neudes on, siis teistes kehaosades on liiga palju. Täielik terwis nõuab täielikku ringwoolu; aga seda ei wõi saada, kui keha peal, kus elundid asuwad, kolm wõi nelikord niipalju riideid kantakse kui jalgade ja liigete küljes.

Paljud naised on närwilised ja muredest muljutud, sest et nemad endalt puhast õhku riiuwad, mida puhast weri sünnitab, samuti ka liikumise wabadust, mis läbi weri ruttu läbi soonte woolab, andes elu, terwist ja jõudu. Paljud naised on täitsa wigasteks saanud, kuna nad terwise üle wõiksid rõõmustada; ka on paljud kopsu- ja laste haigustesse surnud, kuna nad meile antud elu aega oleksid wõinud ära elada, kui nad koostõlas terwishoiu põhiõpetusega oleksid riietunud ja tublisti liigutusi wärskes õhus teinud.

Et kindlustada kõige terwislikumat riietust, tuleb iga kehaosa wajadusi hoolega silmas pidada. Kliima, ümbrust, terwisesei-

suforda, wanadust ja tegewust tuleb kõit arwesse wõtta. Iga kehakate-osa peaks mugawalt (lahedalt) istuma ja wereringwoolu ega waba, täit, loomulikku hingamist mitte takistama. Kõik, mida kantakse, peaks olema nii lahe, et kehakatte ühes tõuseb, kui käewarred forgele tõstetakse.

Rõõga terwisega naised wõiwad palju hoolsa riietuse ja liigutuse läbi iseenda jaoks teha. On nad sündsalt wälisõhu jaoks riietatud, siis wõiwad nad wärskes õhus liikuda, esite ettewaatlikult, kuid suurendades wähehaawal harjutusi, nagu nad seda wõiwad kannatada. Seda tehes wõiksid paljud terwise tagasi saada ja elada, et enda ülesannet maailmas täita.

Moest rippumatu

Julgustage naissi, selle asemel et moe nõuetele järgida, lihtsalt ja terwislikult riietuma. Selle asemel et palja majapidamise naisorja tasapinnale asetuda, peaks naine ja ema aega wõtma lugemiseks, eneseharimiseks, oma mehega feltimiseks ja oma laste wäljaarenema mõistusega kokkupuutumiseks jäämiseks. Tema peaks agaralt tarwitama igat temale esinemat juhust omi armsaid kõrgemale elule mõjutada. Tema peaks endale aega wõtma selleks, et armast õnnistegijat igapäewaseks kaaslaseks ja perekonnasõbraks teha. Tema peaks aega wõtma tema sõna uurimiseks ja selleks, et oma lastega wabasse õhku (loodusesse) minna ja Jumalalt tema tegude ilu kaudu õppida.

Tema meeolu peaks jääma rõõmsaks ja ärksaks. Selle asemel et igat filmapilku lõputa õmblustööga mööda saata, peaks tema õhtutunnid lõbusaks, seltskondlikeks ajaks tegema, perekondlikeks kooswiibimiseks peale päewa kohustusi.

Nii mõnigi mees saaks seeläbi mõjutatud oma kodu seltskondlikust klubide ja kohwikute seltskonnast eelistama. Nii mõnigi poiss saaks seeläbi tänawalt wõi wallatute poistega läbikäimisest eemal hoitud. Nii mõnigi tütarlaps saaks kergemeelsest, effitawast seltsist ära hoitud. Kodune mõju wanemate ja laste jaoks oleks see mida ta Jumala tahtmise järele olema peaks, nimelt eluaegne õnnistus. C. G. White.

IMELIK, AGA TÕSI

R. Greene

5. järg.

Proua Campwell oli sellega nõus ja faks naisterahvast põlvitaskid selleks Jumala ette, et temalt juhatust paluda, kes kõige tarkuse allikas on.

„Pange tähele“, ütles lest, kui nad istunud olid, „mida see kirjakohht ütleb: „Sest patt ei pea mitte teie üle walitsema, sest teie ei ole mitte käsü all, waid armu all“. Kõigeenne tohiksin küsida mis on patt?

Kui teine wähe wastusega wiititas, tegi külaline ettepaneku wastust piiblist lugeda, milleks nad 1. Joan. 3, 4 lugesid kus on kirjutatud: Igaüks, kes pattu teeb, teeb seda, mis käsü wastu on ja patt on see, mis käsü wastu on“.

„Mis on Jaannese sõnade järele patt?“ Käsuft üleastumine on patt. „Kas olete teie pattu teinud, proua Campwell?“

„Kindlasti“, ütles see. „Piiblis on kirjutatud: „Sest kõik on pattu teinud ja on Jumala aust ilma“.

„See on õige. Kui nüüd kõik, teie, muu armas ja mina ja kõik teised on pattu teinud ja patt on käsuft üleastumine, siis ei wõi ju käst ärakaotatud olla. Paulus ütles: „Aga pattu ei tunnud ma muidu kui käsü läbi.“ Rom. 7, 7. Käst näitab mis patt on. Kui teie ütlete, et enam käsku ei ole siis siis tõendate sellega ka et pattu ei ole ja ometi teame, et maailm täna enam patune on, kui ialgi enne.

Eks see ole arusaadaw?

„Ja, aga Dr. Mai —“

„Wabandage, meie astume parem ikka samm-sammult. Kas teie mõistate seda mida seletada püüdsin?“

„Ja, ma mõistan seda väga hästi!“

„Wäga hea, siis läheme wähe edasi. Jumal ütleb, et surm on patu palk. Kui nüüd patt käsuft üleastumine on, kui igaüks on pattu teinud ja kui surm patu palk on, siis peab igaüks surema.

Kõik peawad sellepärast surema, et nemad käsü ja ühes sellega ka needmise all on. Jeesus suri meie eest. Tema wõttis surma nuhtluse enese peale, mis käst nõudis. Järjekult ei ole meie enam käsü all waid armu all, tema armu all.

Kui keegi näitusks wihahoos kellegi elu wõtaks. Ta langeks kohe seaduse alla, mille järeldusel teda kas mitmeks aastaks ehk koguni eluks ajaks wangi pannakse. Oletame, et temale mõne aasta wangis olemise järele armu antakse. Tema saab wangist wabaks. Tema ei ole nüüd küll mitte enam selle seaduse nuhtluse all aga ta peab end ikka seaduse alla paenutama, selle sõna kuulma.

Kui ta jällegi midagi kurja peaks tegema, siis oleks ta jällegi seadusliku karistuse all“.

Proua Campwelli kutsuti ukse juure, aga ta tuli kohe sealt tagasi ja ütles: „Olge head, jutustage edasi, jutustage weel enam“.

„Lest naeratas rahuldaw ilme näol. „Ma kardan, et teid ära wäsitän“, ütles ta. „Wäga palju on weel jutustada, meie peatime weel selleks mõned läbirääkimised määrama“.

„Ka seda tahame teha“, ütles proua Campwell waimustatult; „aga ma tahaksin teada, mis Dr. Mai mõtles öeldes, et meie uue seaduse all elame“.

„Hea, ütles külaline midagi meeletuletades. Awage enese piibel ja lugege Jer. 31, 31—33.

„Waata, päewad tulewad, ütleb Jehoowa, et ma tahan ihe uue seaduse Israeli sooga ja Juda sooga teha. Ei mitte, kui see seadus oli, mis ma nende wanematega teinud sel päewal, kui ma neid kättpidi wõtsin ja neid Egiptuse maalt wälja wiisin; et nemad mu seaduse tühjaks tegid, siis pidin mina ka waljusti nende üle walitsema, ütleb Jehoowa. Sest see on seadus, mis ma Israeli sooga tahan teha pärast neid päiwi, ütleb Jehoowa: Ma tahan oma käsuõpetuse nende sisse anda ja nende südame peale seda kirjutada ja tahan neile Jumalaks olla ja nemad peawad mulle rahwaks olema“.

„Esimene seadus“, ütles külaline, „tehti siis Jumala ja Israeli wahel. kui ta oma käsü enese sõrmega kiwi laudadele kirjutas ja neid Moosesele andis. Kui teie 2. Moos. 31, 18 ja 31, 1 loete, siis saate leidma, et Jumal kümme käsku tõelikult oma sõrmega kirjutas.

Mooses ütleb 5. Moos. 5. 19, et Jumal kirjutas kümme käsku „ja ei pannud ühtegi

fenna juure". Nõnda võime näha, et Jumala kümme käsku Moosese käsust eralduvad ja mitte fenna hulka ei kuulu, sest need sisaldavad ju ka kõiki kodanlike seadusi ja jumalateenistuse wälimisesse kometesse puutuwaid seaduseid.

Israeli lapsed lubawad käsku pidada, mis kiwi tahwitele oli kirjutatud; aga nemad ei täitnud seda mitte. Nemad unustasid ära Jumala ja kummardasid päikese n'ng eba-jumalate ette. Jumal nuhtles neid sellepärast, et nad temaga tehtud seaduse rikkusid ja saatis neid wangi. Prohwet Jeremia läbi töötas ta siiski ühel päewal nendega uut seadust teha; ta lubas käsu, ja nimelt just sellefama käsu nende südamesse kirjutada".

Kristus ütles Saaweti läbi: „Minu südame põhjas on su käsuõpetus“, ja tema tahab seda käsku ka oma järelkäijate südamesse kirjutada. See käsk sisaldab aga ka hingamise päewa käsu“.

Jutt wakis ja nad mõlemad langesid mõtetesse. Wäljas tänewal wenisid warjud pikaks ja laste mängu heledad healed kostsid neile kõrwu.

Mingisugusest põhjusest mõjutatuna mõtles proua Campwell oma lapsepõlwe ja endise kodu pääle Canadas. Temale paistis nüüd iseäralisem, kui iialgi ennem, et nemad enda talukoha mahajätnud, nõnda kaugese reisinud ja siia seda haruldast küsimust lahendamata tulnud.

Mitispärast awaldas see hing. päewa küsimus nõnda suurt mõju tema peale?

Seadmatalt ohtas ta sügawasti ja pr. Berkin saatis ühe kaastundliku pilgu tema poole.

„Ma usun, et ma tean, mis teie mõtlete“ ütles ta. „Nõnda tundsin ka mina kord kümme aastat tagasi, kui ma esimest korda hingamise päewa küsimuse ees seisin. Mina olin ühes teiste üheteistkümmene isikuga piibli uurimistel käinud, mis Seitsm.-Päewa Udwendistid pidasid. Kui hingamise päewa küsimus üles tuli, siis kaotasid kõik, peale minu, huwi selle wastu. Nemad ei wõinud seda tarwilikuna tunda, kuid minule oli see Jumala hääleks.“

„See õpetus oli piiblist ja mina ei wõinud seda ärasalata ega äraheita“.

Jällegi walittes wakis. Lõpuks ütles pr. Campwell: „Mis mõtles Jeesus üteldes: „See on lõpetud“?“

„See on nüüd liiga pikk lugu minu armas“. wastas lesk. „Ma mõtlen teil on praegu küllalt ainet mõtlemiseks. Kui teie soowite tulen ma iga nädal ühel õhtul siia

ja siis wõime neid küsimusi üheskoos uurida. Wõib olla ehk wõtab ka herra Campwell osa neist uurimistest. On see ettepanek teile meeltmööda?“ küsis ta wähe arglikult.

Nad tõusid mõlemad üles ja läksid pikamisi ukse poole. Küllaline pööras end ümber ja waatas küsiwalt majaprouale otja.

Proua Campwell ohtas sügawasti. „See on imelik, wäga imelik“, ütles ta.

Spe'aja, Dr. Mai

Suwi oli möödunud ja septembri jahedus andis end selgesti tunda. Iganädaline piibliuurimine Campwellide majas oli iseenestest mõistetawaks sündmuseks saanud. Proua Berkin leidis, et fogu see perekond asja kohta suurt huwi tundis ja sagedasti wõtsid ka mitmed naabrid sellest osa.

Ühel õhtul, kui nad jällegi, nii kui harilikult, söögitoas laua ümber olid kogunud ja piibliuurimisega algust teha tahtsid, kolistati ukse kella.

Mõni minut hiljem tuli majaproua tagasi ja temaga seltsis ka Dr. Mai, kes neile külla tulnud.

„Teie tulite päris õigel ajal, Doktor, meie uurime üheskoos piiblit“, ütles ta kodusest ja esitas õpetajat koosolijatele.

Waimulik piüidis enda imestust warjata, kuid see ei läinud mitte täiesti forda.

„See on tõesti huwitaw“, ütles ta wähe kindlufeta ja lisas weel juure: „Ma soowiks et kõik minu koguduse liikmed seda teeksid“.

„Meie teeme seda igal nädalal“, ütles proua Campwell. „Proua Berkin on meie õpetajanna“.

„Tõesti!“ Seda öeldes heitis ta uudishimuliku pilgu lese pääle, mille eest see kõrwale ei põiganudki.

„Ma kardan, et ma kõigeparem õpetajanna ei ole“, ütles see elawalt.

„See on kõigeparem piibliuurija, keda ma kunagi olen näinud“, ütles herra Campwell; tema ei wiwita iialgi teistele ütlemaft mis ta mõtleb.

Dr. Mai ei pannud lause lõppu tähele, waid pööras end proua Campwelli poole.

Meie oleme teie puudumist nii wäga enda firikus tunnud“, ütles ta. „Eoodetawasti ei ole teie meid mitte jäädawalt maha jätnud, wõi siiski?“

See oli just see küsimine, mida proua Campwell oli kartnud, kuid siiski oli ta teatud möödul selle üle rõõmus, et tema seda oli ettepannud, sest tema tahtis talle head wõimalust anda enda seisukohta proua Berkini ligiolekul kaitsta. Järgneb.

Leheküljed

77 ja 78

on puudu

teeb ta mõnele ülesandeks kodu jäeda puid raiuma või wett kandma; tehkem seda. Iga tiwi hoones ei ole mitte ilustuse otstarbeks ega nähtawal kohal kuid kõike kiwe müütris on ühtlaselt tarwis.

Mitte igal töölisel Jumala suures äralunastamise töös ei ole silmapaistwat ega ülemat kohta, aga Jumal on neid kõiki kutsunud ja kutsub ka kõiki meid; tätkem see pärast kõik oma ülesannet rõõmuga.

M. S.

„Kristus kindel kalju ja, Ennast lastnud lõhkuda“

See oli hõbe-selge naisterahwa hääl, kes laulis neid liigutamaid sõnu... Lauluhääl kostab ühest weikesest ranna lähedal olewast majakesest.

Suweõhtu on nii imefena, — üks sarnastest õhtudest, kui meel looduse waitfule iseäraliselt wastuwõtlik, kus kõige wäiksem asi oma mõju awaldab. Kuu heidab omi hõbekiire majesteetlikkudele mägedele ja haljastele orgudele, kus keerlewad ojad omale teed otsivad. Aga waata, weikese maja uks on ju lahti; teeme üks weikene kälaskäik sinna.

Meie näeme siin üht lihtsat, kuid ilusasti ja korralikult sisseseadet elutuba. Lamp ei ole veel põlema süüdatud, aga selgel kuwalgel wõime toa sisseseadet selgesti näha. Seal walitseb wali, jah peaaegu piinlik loid. Iga asi on kõigesuurema täpsusega paigutatud oma kohale.

Kuu walgel, lahtise ukse lähedal, istub üks noor naisterahwas, magajat last käsiwartil hoides. Sellele wäikesele laulabgi tema. Ema kõrwal istub pruuni läharpeaga poisikene, oma wäikest peakest käe najale toetades. Misjugune mõtterikas laps nägu! Suurtes tumedates silmadest peitub sügaw, imestaw waade.

„Kristus, kindel kalju ja,
Ennast lastsid lõhkuda...“

„Miks laulad sa nõnda, ema? Kalju ja... ennast?...“

Wastust ei olnud. —

„Mida arwad sa sellega, ema?“ küsib jällegi laps. „Kalju ja? Ennast?...“

„Ah Herbert, millal sa ometi õpid et sa mitte nii palju ei küsi? Sa ei mõistaks seda isegi siis kui ma sulle seletaksin. Dota kui sa suuremaks saad, siis saad sa seda teadma.“

Weikene pois wäikis... Wõimalus, et selle õrna, wastuwõtliku lapsemeelse üht kustutamata mõju Looja kõigewägemast jõust, tema lõpmata armastusest, suurest tarkusest ja headusest, võimalus last juhtida armastajat Jumalat armastama ja temale sõnakuulelik olema, oli igawesti möödas.

* * *

...Wiis aastat hiljem. Õhtune päike heidab omad kiired sellesama umbruse peale, kus meie wiis aastat tagasi olime. Meie tunneme veel hästi seda wäikest majakesest seal ranna lähedal. Keegi naisterahwas ja üks poisikene tulewad teed mööda maja poole. Meie tunneme selles jällegi seda sama ema, ehk ta küll kahwatuks on jäänud ja näib kurwameelsem wälja, kui ta siis oli, kui meie teda esimest korda nägime.

„See oli üks hea jutlus täna“, kuuleme teda ütlevat, „kui hea, on meil teada, et meie selle igawese Kalju peal wõime warju otsida siis, kui maailma tormid meie ümber mollarad!...“

„Kas sa nägid Johannese uut ülikonda, ema?“ — ütleb poisikene waele. „Sa näib kaunis uhke selle sees olevat. Mulle ei meeldi Johannes sugugi.“

„Nõnda ei pea sa mitte rääkima, Herbert. — Kuidas meeldis sulle jutlus? Ja mis arwad sina, mu laps, kas ei oleks juba aeg, et sa sina otsiks seda warju ja kaitset, mis selle Kalju peal leida on?“

„Oh ema, mina ei mõista praegu sugugi sarnaseid asju; kui ma wanemaks saan küll ma siis sellest aru saan... Kas sulle meeldib Johannes?“ — küsib pois jällegi.

Ema ei wasta mitte, aga tuppast astudes ohkab tema sügawasti poja ükskõiksuse pärast usuasjus.

* * *

...Jällegi on sellest wiis aastat möödas. On parajasti kesköö. Selles üksikus toas on nõrk nalgus. Keegi naisterahwas istub laua taga ja õmbleb usinasti. Ta on rahutu ja ta käed wärisewad, — õige fagedasti waatab ta ukse poole; iga wäheha hääle juures, mis wäljast kostab, tõuseb ta ülesse ja tema lahja nägu läheb ifka enam kahwatumaks. Lõpuks kuuleb ta kindlusteta samme trepist ülesse asturat ja üks noormees astub tuppast.

Kas see wõib olla Herbert, see kõhn, kahwatu, metsiku silmadega noormees?... Jah, tema, peab see olema, aga kui teistjugune näeb ta wälja!

Ta ronib tooli juure ja istub raskesti selle peale.

„Mis sinuga on juhtunud, mu laps?“ küsib ema õrnalt, ja langeb põlvede peale tema juure. „Mis on juhtunud Herbert?“

„Oh need võrufaelad! Ma ei ihka neid!“ hüüab noormees, kus juures ta silmad vihast välguvad ja paled punetama löövad. „Ennem rõõmawad nemad mängides iga penni mis mul veel oli ja lõpuks feelawad mulle üht ainumat tilka, millega ma oma mõtteid saadud kahju pärast rõõpsin waigistada. Nemad feelawad mulle seda, otsekui oleks ma mõni koer; aga ma pean oma janu kustutama, ma põlen!..“

„Minu armas, armas Herbert, kas ja ei näe, kuhu patt sind saadab? See ei too rõõmu, ega rahu, waid ainult wiletsust ja hingepiina!“

„Ah, ema, ma olen teotud! Mida pean ma tegema?“

„Jeesus võib sind wabastada, ja siis saad sa tõesti wabaks. Tema on igawene Kalju; kui sa Tema juure põgened, siis ei saa sina ilmasti komistama.“

„See on liiga hilja, et nüüd ennaft parandada, ema. Oleks sa mulle seda rääkinud siis, kui ma alles teine laps olin, siis nõib olla ei oleks ma ilmasti selleks saanud, mis ma nüüd olen; aga nüüd ei ole mul tahtmist sarnaste asjade jaoks... Nüüd pean ma oma janu kustutama, minema...“

Sellepeale tõusis ta kiiresti üles, ruttas uksest välja ja kadus pimedusse...

* * *

...Möödas on jällegi wiis aastat. On ilus suawine päew. Väikene suudleb armsasti inimeste palgeid, kes vähemates ja suuremates hullades lähenevad wäikesele, lihtsale kirikule. Kiriku juures surnuaial on palju rahvast. Mõned käiwad haualt hauale, et haura pealkirje lugeda, kuna teised jälle pühalikult kirikusse astuvad ja oma põlved u aihsaks palweks alandavad.

Seal tuleb ka üks kahwatanud naisterahwas, mustas riides, kõrwaa käiguga. Tema näojooned on meile tuntud. Kus oleme teda näinud? Ta sammub tasakesti

surnuaia festteest läbi ja jälle loeb ta seda lihtsat pealkirja: „Herbert Cleve, sünd. 18. detsembril 18—, surnud 16. mail 19—“.

Rahwas läheneb kirikule, kurb, leina-riides naisterahwas jäeb üksi haura juure seisatama ja waatab mõttes kuhugi kaugusesse — tühjusesse...

Kirikufellad helisewad ja kutsua ad jumalateenistusele, aga tema seisab mõttes kui kiwistanud. Orelid häälend mürisewad, jumalateenistus algab ja aratud afendest kolab.

„Kristus kindel kalju ja,
Ennaft lastsid lõhkuda...“

„Neli lühikest sõna“

jutustab õpetaja Rint, „on mulle mu elus rohkeim head teinud, kui mingisugune muu asi. Need olid sõnad, mida mu ema mulle õpetas: „Sina, Jumal, näed mind“.

Selle eest olen ma temale jäedawalt tänulik. Ma näen teda veel praegu oma filme ees, kui oleks see täna, kuidas minu hea ema igal hommikul, peale selle, kui ta mind riietanud ja minuga ühes palwetanud oli, oma käe minu pea peale pani ja pühalikult ütles: „Ära unusta seda kogu päewa joofful, minu armas laps! Sina, Jumal, näed mind.“

Kahjuks unustasin ma seda sagedasti mängides ära ja astusin nii mitmelgi korral, kui ema film mind ei näinud, üle tema käskimistest. Kui häbistud tundsin ma enda siis olewat, kui ema mind pärast üldist õhtupala et sülle wõttis ja südamliselt küsis: „Kas ja oled ka täna selle peale mõelnud: Sina, Jumal, näed mind?“

See mõjus sügawasti minu südamesse ja on mind kogu minu elu festel saatnud ja ma wõin tõelikult ütelda: ükski teine mõju pole mu lapse põlwest nõnda elawalt mulle meelde jäänud, ja kõik eluaeg mind wahetpidamata saatnud, kui neeed neli sõna; mis mu ema mulle alati kordas ja ka ise ette elas, mis olid: „Sina, Jumal, näed mind“.

„Lõe Sõnumi“ aastakäigu hind on 180 m.
Üksik ur. maksab 15 „

Bäljaandja: 1895 a. ajutat. 7 p. Adw. Eesti Piit. Sellimised kui ka rahasaadetused saata Martha Raba'le Merepuiestee nr. 14-a Tallinnas.

Wastutaw toimetaja: M. Värengrub, Posti tän. nr. 48, kort. 5, Narwas, kuhu taastööd tulewad saata. D.-U. „Narwa Kirjastusühisuse“ trükk, Narwas. 1925.